

УДК 346.9

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРАКТИЧНИХ ПРОБЛЕМ ВІДСТРОЧКИ ТА РОЗСТРОЧКИ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

Петров В.С., суддя, голова
Господарський суд Одеської області

У статті розглядаються практичні проблеми відстрочки та розстрочки виконання рішення господарського суду. Запропоновано надати суду право скасовувати відстрочку чи розстрочку виконання рішення при наявності обґрунтованих на те вимог стягувача, а також скасовувати арешт коштів на рахунках боржника при наданні відстрочки. Сформульовано пропозиції щодо необхідності деталізації змісту заяви боржника про відстрочку чи розстрочку та закріплення у ГПК порядку ухвалення рішення про відстрочку/розстрочку.

Ключові слова: відстрочка виконання рішення суду, розстрочка виконання рішення суду, господарський суд, арешт коштів, боржник, стягувач, ХПК.

В статье рассматриваются практические проблемы отсрочки и рассрочки исполнения решения хозяйственного суда. Предложено предоставить суду право отменять отсрочку или рассрочку исполнения решения при наличии обоснованных на то требований взыскателя, а также право отменять арест средств на счетах должника при предоставлении отсрочки. Сформулированы предложения о необходимости детализации содержания заявления должника об отсрочке или рассрочке и закрепления в ХПК порядка принятия решения об отсрочке/рассрочке.

Ключевые слова: отсрочка исполнения решения суда, рассрочка исполнения решения суда, хозяйственный суд, арест средств, должник, взыскатель, ХПК.

Petrov V.S. REGARDING THE SPECIFIC PRACTICAL PROBLEMS OF DELAY AND INSTALLMENT OF ECONOMIC COURT'S EXECUTION

The article deals with the practical problems of delay and installment of execution of the economic court. It is proposed to permit the court to cancel the deferral or installment execution of the decision if there are reasonable requirements of the creditor, as well as the right to cancel the arrest of funds in the accounts of the debtor in deferment. It is concluded about the the need to detail the content of the statement of the debtor to delay or installment in the EPC and fix the order making a decision on the postponement of / installments.

Key words: delay of enforcement of the judgment, installment execution of court decisions, Economic Court, arrest of funds, debtor, collector, EPC.

Актуальність. Розстрочка та відстрочка виконання судового рішення виступає вагомим елементом правосудності судових рішень, враховуючи те, що життєві обставини взаємин між боржниками та кредиторами потребують пристосування під жорсткі та обов'язкові судові рішення. Будучи визначеними у відповідному рішенні суду, захист порушеного права управленої сторони у подальшому може бути відстрочено або розстрочено у зв'язку із необхідністю пристосування приписів суду до реальної економічної ситуації та інтересів учасників боргових відносин.

Стан дослідження. На жаль, поняття та порядок виконання рішень господарського суду не приділялося належної уваги у юридичній літературі. Окремі дослідження порядку виконання рішень судових органів здійснювалися у межах цивільного, господарського та адміністративного процесів, зокрема, можна відзначити роботи таких вчених, як К.П. Победоносцев, Г.Л. Вербловський, В.І. Сергеевич, М.О. Абрамов, Ю. В. Білоусов, О.З. Хотинська-Нор, О.П. Подцерковний, М.К. Юрков та інші. Разом із тим, окремих досліджень відстрочки/розстрочки виконання рішень господарських судів не проводилося. Це заважає встановленню особливостей процесуальної реалізації положень Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК) щодо порядку розстрочки/відстрочки виконання рішення суду, яке набрало законної сили.

Метою цієї роботи є вирішення процесуальних проблем розстрочки/відстрочки виконання рішення господарського суду.

Розстрочення та відстрочення виконання рішення суду, що здійснюється судом у процесі такого виконання, є зміною порядку виконання рішення суду. У Законі України «Про виконавче провадження» (ст. 36) і у Господарському процесуальному кодексі (далі – ГПК) України (ст. 121) закріплена можливість зміни способу та порядку виконання рішення суду, а також, як окремий випадок, розстрочка чи відстрочка виконання «за наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим».

Інститут розстрочки або відстрочки виконання рішення суду викликає низку проблем при правозастосуванні. Спробуємо позначити на окремі із них у цій роботі.

Українське законодавство не наділяє господарський суд правом встановлювати умови дії рішення про відстрочку. Хоча, наприклад, заборона на продаж основних активів боржника для продовження відстрочки або ж визначення певної суми грошових коштів у боржника як підстави для припинення відстрочки можуть суттєво вплинути на дієвість виконавчого провадження. Впевненість стягувача у тому, що боржник врешті виконає рішення суду, може забезпечуватися різними засобами. Боржник, в свою чергу, має бути наділений різноманітними можливостями для

відновлення своєї платоспроможності, розуміючи при цьому межі своєї поведінки при виконанні рішення суду. Наприклад, відповідно до Правил Цивільного Судочинства Об'єднаного королівства суд може ухвалити рішення як про безумовне відстрочення, так і про відстрочення при дотриманні певних вимог суду [2, ст. 83.7].

Вищезазначене стосується і рішення суду про розстрочку виконання, під час дії якого можливе виникнення різноманітних обставин, які безпосередньо впливають на виконання судового рішення. Так, наприклад, законодавство не передбачає відповідальності боржника за прострочку виконання рішення суду відповідно до графіку розстрочки, визначеного судом. Інший випадок, нерегульований законодавством, що об'єктивно потребує врахування при скасуванні розстрочки/відстрочки – відпадиння обставин, що ускладнюють або унеможливають виконання, наприклад, при наявності у боржника достатньої суми грошових коштів на рахунках для виконання рішення суду у повному обсязі.

У цьому контексті право зацікавленої особи звернутись до господарського суду із заявою про скасування відстрочки/розстрочки виконання мало б набути форму заяви про зміну порядку виконання рішення. Втім, задоволення такої заяви не видається можливим, адже у цьому разі відсутня процесуальна підстава для ухвалення рішення про зміну порядку виконання, а саме – відсутні названі у ГПК «обставини, що ускладнюють або унеможливають виконання рішення суду», але наявні обставини, що, навпаки, полегшують виконання рішення суду.

Таким чином, доцільно було б наділити суд правом на скасування відстрочки/розстрочки виконання при наявності обґрунтованих на те вимог стягувача. У якості прикладу, можна навести положення законодавства Австралії, якими боржнику і кредитору надано право заявити про скасування рішення про розстрочку виконання. Важливо, що стягувач може заявити про це, виходячи тільки з двох підстав: (i) істотне збільшення кількості (або вартості) об'єктів власності чи інших засобів, або (ii) якщо інформація, надана боржником для отримання розстрочки виконання, виявилась недостовірною (неточною). При цьому, стягувач має подати до суду афідевіт, в якому письмово підтвердити чесність своїх висловлювань і зазначити підстави подання [1, § 8.1].

Звертають на себе увагу положення ч. 4 ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження», якою встановлено, що протягом строку, на який виконавче провадження зупинено, виконавчі дії не провадяться, а накладений державним виконавцем арешт на майно боржника, у тому числі на кошти на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, не знімається. Оскільки, відповідно до ст. 37 цього Закону, до обставин, що обумовлюють обов'язкове зупинення виконання судового рішення, належить надання судом відстрочки виконання рішення, простежується певна непослідовність положень наведених статей Закону.

Як зазначалося вище, відстрочка виконання рішення суду надається при виникненні специфічних обставин, що ускладнюють або тимчасово унеможливають виконання рішення суду. Метою відстрочки є тимчасово зняти для боржника тягар виконання рішення суду чи уникнути ситуації, при якій боржник може виявитися фактично неплатоспроможним. Наприклад, така ситуація може мати місце при заборгованості боржника одночасно декільком кредиторам, яка перевищує наявні у боржника грошові кошти. Інший випадок – очікування боржником погашення дебетової заборгованості в інших зобов'язаннях. Або, наприклад, наявність обставин, коли сплата боржником грошових коштів в іншому зобов'язанні через невеликий проміжок часу може принести значно більше, ніж термінова сплата кредитору певної частини боргу, що у кінцевому рахунку дозволить боржнику виконати зобов'язання перед кредитором.

Відстрочка виконання рішення суду у цьому разі може втратити будь-який сенс для боржника, якщо йому не буде надано можливості користуватися коштами на власних рахунках в умовах, коли суд вважає за можливе надати боржнику таке право у повному обсязі, або у певній частині, зважаючи на продовження арешту коштів на окремих рахунках. Звернемо увагу, що продовження арешту коштів на рахунків в умовах відстрочки не може сприяти подальшому виконанню рішення суду, позаяк виконавче провадження зупиняється, а боржник може відкрити інші рахунки. Блокування коштів на рахунках на час відстрочки може бути взагалі позбавленим сенсу – ці кошти мають бути або перераховані кредитору, якщо вони дійсно обліковуються по цим рахункам, або мають використовуватися боржником на певні цілі, якщо так вирішить суд.

У цьому контексті положення Закону України «Про виконавче провадження» щодо обмеження на зняття арешту коштів по рахунках є недосконалою. Така норма Закону не захищає права та законні інтереси стягувача щодо виконання судового рішення. З іншої сторони, в окремих випадках дана норма може створювати перепони для повного і належного виконання рішення суду, і задоволення вимог всіх стягувачів. Тому вирішення цього питання має бути віднесено до компетенції суду. Якщо боржник доведе важливість зняття арешту з належних боржнику грошових коштів як передумови повного виконання судового рішення або наполягатиме (не заперечуватиме) стягувач про зняття відповідного арешту, то не вбачається наявними підстави для продовження відповідного арешту.

Отже, важливо внести зміни до Закону «Про виконавче провадження», аби забезпечити гнучкість порядку проведення виконавчих дій відповідно до розстрочки/відстрочки виконання рішення суду, коли суд може вирішити питання про зняття державним виконавцем арешту із коштів на рахунках боржника чи визначити порядок використання коштів на цих рахунках. Зокрема, доречно додати у ч. 4 ст. 39 Закону «Про виконавче провадження» положення про зняття арешту з коштів та вкладів на рахунках, крім випадків наявності

відповідної вказівки про збереження арешту у рішенні суду про відстрочку виконання. Але одночасно доречно також надати державному виконавцю або суду право контролю за поведінкою боржника в умовах відстрочки для недопущення ухилення ним від виконання рішення суду у майбутньому.

Ще однією проблемою процесуальної реалізації вимог боржника стосовно надання розстрочки чи відстрочки рішення суду виступає відсутність урегульованості у ГПК прядку оформлення відповідної заяви. Зокрема, в першу чергу, відповідне вдосконалення повинно бути здійснено шляхом зобов'язання боржника при поданні заяви надавати письмові докази наявності обставин, що ускладнюють чи тимчасово унеможливають виконання рішення суду, та обґрунтувань, яким чином відстрочка чи розстрочка виконання рішення суду сприятиме його виконанню. Також, важливим елементом захисту прав стягувача має виступити закріплення у законодавстві обов'язку боржника при поданні заяви про відстрочення/ розстрочення виконання вказувати всі належні йому кошти, матеріальні активи, за рахунок яких може бути виконане рішення суду, аби суд мав реальну можливість оцінити платоспроможність боржника та здатності відстрочки чи розстрочки вплинути на хід виконання рішення суду.

Іншим елементом захисту прав та законних інтересів стягувача є надання права суду виносити рішення про відстрочку/ розстрочку виконання з певними умовами як щодо строку дії відповідного рішення, так і щодо його змісту. З цього випливає важливість забезпечення права на подання заяви про зміну порядку виконання шляхом скасування відстрочки чи розстрочки виконання при наявності умов, що визначені у рішенні суду, або інших умов, визнаних заявником достатньо вагомими.

Не можна виключити й розгляд господарським судом заяви про сплату процентів боржником за користування грошима за період відстрочення чи розстрочення рішення суду. Це впливає із загальних положень ст. 229 Господарського кодексу України та ст. 625 ЦК України. Принаймні, якщо подивитися по аналогії «Порядок розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) платників податків», який розроблено відповідно до статті 100 глави 9 розділу II Податкового кодексу України, то у п. 1.6 зазначається про те, що на суму розстроченого (відстроченого) грошового зобов'язання (податкового боргу) нараховуються проценти за кожний календарний день користування платником розстроченням (відстроченням) грошових зобов'язань (податкового боргу).

Разом із тим, як видається, вимоги щодо сплати законних процентів під час дії розстрочки чи відстрочки виконання рішення суду мають розглядатися в окремому процесі за позовною заявою кредитора, адже вирішення цього питання потребує з'ясування нових обставин порушення прав кредитора.

Винесення рішення про розстрочку чи відстрочку, як доводить практика, може відбуватися не лише на стадії виконання рішення

суду, але на стадії винесення основного судового рішення.

Разом із тим у цьому разі існує проблема того, до якої змістовної частини рішення суду відповідне волевиявлення суду має увійти.

Принаймні зустрічається практика, коли суди вносять положення про відстрочку або розстрочку до мотивувальної, а не резолютивної частини судового рішення. Наприклад, Держинський районний суд м. Кривого Рогу у рішенні від «7» травня 2014 р. надав розстрочку боржнику, посилаючись на Постанову Пленум Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» та положення статті 217 ЦПК, де зазначається, що визначення порядку виконання рішення суду, надання відстрочки або розстрочки виконання, вжиття заходів для забезпечення його виконання за наявності для цього підстав зазначається безпосередньо в рішенні суду при його ухваленні. Це було визначено, «враховуючи повне погашення заборгованості за кредитом, виходячи з оцінки доходів відповідачів, спроможності сплачувати ануїтетний платіж у розмірі 5000,00 грн на місяць, що дозволить протягом двох років повністю погасити заборгованість по відсотках за користування кредитом в сумі 109709,30 грн, з метою запобігання стягненню виконавчого збору з відповідачів в розмірі 10% від суми боргу і витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, передбачених Законом України «Про виконавче провадження», у разі неможливості самостійно виконати рішення, що утруднить виконання рішення суду та порушить права обох сторін у справі, враховуючи наявність у відповідачів ОСОБА_3 на утриманні малолітньої дитини, суд з метою своєчасної добровільної сплати сум заборгованості вважає за необхідне розстрочити виконання рішення в частині задоволення позовних вимог строком на два роки, зі сплатою протягом перших 23 місяців платежу в сумі 5000,00 грн, та останнім 24-м платежем в сумі 4917,38 грн» [3]. Як видно, обставини розстрочення встановлені досить повно. Не можна сперечатися про необхідність обґрунтування розстрочення у мотивувальній частині судового рішення. Але у резолютивній частині зазначеного рішення відсутнє згадування про розстрочку, що може утруднити його виконання.

Розгляд судом клопотань/заяв про відстрочення або розстрочення сплати боргу є таким самим елементом судового рішення як спосіб захисту, який знаходить своє відображення у резолютивній частині рішення. Невипадково ВГСУ цілком справедливо зазначив у п. 10 Постанови Пленуму № 6 від 23.03.2012р. про те, що результати розгляду господарським судом заяв (клопотань) учасників судового процесу повинні зазначатися в мотивувальній, а не в резолютивній частині рішення суду, прийнятого по суті справи, *за винятком тих випадків*, коли суд вирішує питання про вжиття заходів до забезпечення позову (статті 67, 68 ГПК), *відстрочку або розстрочку виконання рішення* (стаття 121 ГПК). (курсив В.П.) [4].

Таким чином, урахування загальних вимог до судового рішення при застосуванні розстрочки чи відстрочки виконання судового рішення дозволяє не лише повною мірою задовольнити інтереси учасників господарського процесу, але і винести господарському суду законне і справедливе рішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Law handbook. A practical Guide to the Law in Victoria [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим до-

ступу : <http://www.lawhandbook.org.au/handbook/ch08s01s06.php>.

2. Rules and Directions to the Civil Procedure Rules of United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>.

3. Рішення Дзержинського районного суду м. Кривого Рогу від «07» травня 2014 р. у справі № 210/3984/13-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pravoscope.com/act-rishennya-210-3984-13-c-silchenko-v-ye-07-05-2014-sporishho-vinikayut-iz-dogovoriv-poziki-kreditu-b-s>.

4. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 23.03.2012 р. № 6 // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 3. – С. 36.

УДК 346.3:347.453

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА

Сухоставець І.В., здобувач
Інститут економіко-правових досліджень НАН України

Стаття присвячена аналізу порядку припинення договору оренди державного майна та обґрунтування пропозицій зі вдосконалення діючого законодавства у цій сфері.

Ключові слова: державне майно, договір, оренда, паливно-енергетичний комплекс, припинення, повернення майна, розірвання.

Статья посвящена анализу порядка прекращения договора аренды государственного имущества и обоснования предложений по совершенствованию действующего законодательства в данной области.

Ключевые слова: государственное имущество, договор, аренда, топливно-энергетический комплекс, прекращение, возвращение имущества, расторжение.

Suhostavets I.V. SOME ASPECTS OF TERMINATION OF THE CONTRACT OF RENT OF STATE PROPERTY

This article analyzes the order of termination of the contract of rent of state property and the justification for proposals to improve the existing legislation in this area.

Key words: state property, contract, rent, fuel and energy complex, cessation, restitution, rescission.

Подальший ефективний розвиток реально-го сектора економіки в Україні та дотримання вектора процесу євроінтеграції неможливі без розв'язання системних проблем, що існують у державному секторі економіки, який складає значну частку національної економіки та забезпечує 37 відсотків валового внутрішнього продукту [1]. Господарська оренда державного майна є важливою складовою загальної системи заходів, спрямованих на рішення цього завдання.

Передача державного майна в оренду дозволяє підвищити рівень доходів державного бюджету, знайти нові форми економічного співробітництва державного та приватного секторів економіки.

Особливістю сучасного стану України є необхідність здійснення ефективних зусиль щодо збереження політичного, економічного та енергетичного суверенітету із одночасною потребою втілення засад євро інтеграційного вектору, зокрема, стосовно процесу децентралізації влади. Усе це, фактично, не є можливим без досягнення ефективного стану господарювання в державному в цілому та, зокрема, в паливно-енергетичному і військово-промислому секторах економіки. Ефективне використання можливостей господар-

ської оренди державного майна є ваговою складовою успішного вирішення цих завдань.

Опосередковуючою ланкою передачі в оренду державного майна є договір оренди. На сьогодні тільки Фондом державного майна України укладено понад 24 тисяч договорів оренди державного майна.

Питання укладання, виконання, зміни та припинення договору оренди державного майна розглядалися такими дослідниками, як О.В. Дзера, Ю.В., Журик, В.В. Луць, Н.В. Мороз, В.В. Мусієнко, О.С. Нема, Ю.В. Паскевич, І.С. Перетерський тощо. Однак окремі аспекти цієї проблематики потребують подальшого дослідження з метою усунення існуючих невідповідностей, прогалин та системного вдосконалення правового регулювання, що обумовлює **актуальність обраної теми дослідження.**

Метою дослідження є вдосконалення теоретичних основ та розробка пропозицій до діючого законодавства щодо припинення договору оренди державного майна.

Будь-які договірні зобов'язання мають певний порядок та строки для їх виконання. Інакше кажучи, у певний час та при певних обставинах боржник припиняє бути зобов'язаним здійснити на користь кредитора дії